

למה האמן כרם נאטור מתעתע בפרמדיקים של מד"א

עבודת הווידיאו של כרם נאטור בתערוכה "בעיות השעה" היא מעשה אמנותי הבנוי ממשחק, תעתוע ושקר. ככזו היא עשויה לעורר הסתייגות מוסרנית, אבל דווקא בכך טמון כוחה

שאל סתר 21.12.2017 13:00

בתערוכה "בעיות השעה" יש עבודה אחת יוצאת דופן. היא לא מוצגת בביתן הלנה רובינשטיין, אלא באגף הישן של מוזיאון תל אביב, כמין שלוחה רחוקה של התערוכה. והיא לא ציור או צילום, אלא דימוי נע מוקרן – עבודת הווידיאו היחידה בתערוכה. זו עבודתו של כרם נאטור, אמן פלסטיני ישראלי צעיר שגדל בשפרעם, למד לימודי תואר ראשון ושני בבצלאל וכוכבו כבר דרך. העבודה – מביכה, מטרידה, מבריקה – מציגה את בעיות השעה כבעיותיו של האמן, בעיית האמנות שלו, הבעיה של עשיית אמנות בזמן ובמקום הזה. בתערוכה שתובעת כי העכשווי ייגזר מן האמנות עצמה, ולא יילקח בפשטות מהעולם החברתי והפוליטי שבו האמנות מתקיימת – העבודה של נאטור היא נקודת המגוז של המהלך כולו.

בהקרנה דו-ערוצית נראה נאטור שוכב במשך דקות ארוכות על מיטה בסטודיו שלו. הוא מתקשר למוקד מגן דוד אדום: הוא משותק, לא מסוגל לזוז. הוא קורא לעזרה, מבקש שיבואו להצילו – מתחנן בקולו, על סף בכי, רווי פחד. השיחה עם המוקדן נערכת באנגלית, ונאטור מוסר בה את פרטיו בקושי רב. אנו צופים בגופו הכחוש, לבוש רק חולצה קצרה ותחתונים, מקופל בתנוחה עוברית, חלש וכואב. האירוע כולו מצולם משתי נקודות מבט שונות, ומוקרן על שני מסכים מסונכרנים: צילום אחד נעשה מתוך הסטודיו הנזירי, ונושא מבט חזיתי ומרוכז למיטת הייסורים. הצילום השני נעשה מנקודה חיצונית לסטודיו, ופותרת זווית רחבה יותר, גם למפתן הסטודיו ולמסדרון, והמיטה נראית בו בשולי הפריים. כפילות המבט רק מחזקת את מופע היחידות והבדידות, מופע מעורר אימה. אבל לאחר השיחה עם המוקדן, נאטור זז לפתע בחדות, מתרומם על המיטה, מסדר את המיקרופון מאחוריה, ורק אז חוזר לשכב עליה מצונף. הצילום של העבודה אמנם מגורען, כמו-מחותרתי, אבל אמצעי הצילום וההקלטה חשופים לכל אורכה. כאשר מגיע צוות הפרמדיק ומבקש לברר מה עובר עליו, והוא, שרוע על המיטה, עונה בקול רפה ומאומץ, נדמה כבר הדבר כמופע של הולכת שולל. מצבו ותחינותיו של נאטור מקבלים כעת מובן שונה. כשהוא שואל את אנשי מד"א, "אתם יכולים לעזור לי?", הכוונה היא אולי לא לעזרה בריאותית, אלא לעזרה אמנותית. אם הוא משותק, הרי מדובר לאו דווקא בעניין פיזיולוגי. "הוא מצלם אותנו עם מצלמה פה", מבחין אחד הפרמדיקים, מבין את ממד התצוגה שבאירוע. הכל טובל בתעתוע והונאה. "גרמתם לי להרגיש טוב יותר", אומר להם נאטור בסוף, בעודו מסרב לנסוע לבית חולים. אולם לא ברור מה למעשה הרגיש לאורך כל אותו זמן. הקואורדינטות הפוליטיות של העבודה מובהקות: האמן הפלסטיני מסרב לדבר עברית, עושה עצמו לא מבין את השפה, אף על פי שברור כי הוא יודע אותה על בוריה. הוא מוצג כחלש, חסר אוניס, נזקק, על סף חידלון. הוא קורא לרשויות הבריאות של המדינה, מבקש עזרה, למעשה הצלה, מהפרמדיקים היהודים – כולם מגודלי גוף, לעומת גופו השדוף. כוח חייו כמו נשאב ממנו: הוא כואב, מוכה ייסורים, אולי נושא את עוונותיהם של אחרים; מעל מיטתו תלוי צלב. אבל כל זה תעתוע, משחק מסוכן או שקר מוחלט: נאטור מזעיק לשווא את אנשי מד"א, מבזבז את זמנם לריק. הוא מהתל בכוחות המדינה, מחבל בפעולותיהם. לא בכוחות השיטור והשליטה – בצבא, במג"ב, בשב"כ; "אנחנו לא משטרה",

אומרים לו הפרמדיקים – אלא בצוותי הבריאות, העזרה וההצלה. הוא לא רק מרטיר נוצרי, אלא טרוריסט של ייצוגים: הוא נוקם את מעמדו האזרחי הנחות, ומנצל לרעה את רשויות המדינה, מכלה את כוחן סתם.

מדובר לכאורה במעשה "לא מוסרי": שעשוע מפונק ומיותר, גזל של משאבים חברתיים יקרי ערך. אבל בדיוק בכך נעוץ העניין. מאחורי הגוף הנרפה והמוחלש ניצבת עמדה חזקה: האזרחי והאמנותי אינם מצויים בהלימה, אלא בתחרות. נאטור הוא אמן טוב ואזרח רע. המעשה האמנותי שלו ערוך על משחק, תעתוע ושקר. זו פעולה של "מראית עין" (של דימוי ושל כזב), ולכן היא רחוקה מההגינות והמהוגנות של החיים הציבוריים. נאטור לא מוסר בעבודה עמדה פוליטית נוחה לזיהוי וקלה להזדהות: נגד הכיבוש ובעד הפליטים, בזכות הדו־קיום ובגנות האלימות. הוא לא מעמיד ייצוג של עוול חברתי, או יוצר אוטופיה של חיים ראויים. להיפך, הוא עושה מעשה לא מובן עד הסוף, וכאשר מובן אז מקומם: הוא בוזז את משאבי החברה למען אמנותו.

רק בתוך הפעולה האמנותית יש למעשיו פשר: הוא נמצא בסטודיו שלו בבצלאל, צריך להכין פרויקט גמר. הוא תקוע, לא יודע מה לעשות, אין לו רעיון או דרך ביצוע. הוא נכנס לחרדה ולשיתוק: אמן תענית שלא מכניס או מוציא דבר. "משהו צריך לצאת ממני, אבל אני לא מצליח להוציא את זה מתוכי", הוא אומר. ואז, ממצב זה, הוא יוצר את עבודתו: מעמיד מצלמה, נכנס לתנוחה, מארגן סיטואציה, מזמין ניצבים. הוא אמנם מפעיל בעבודה את "בעיות הזהות" שלו – פלסטיני נוצרי בחברה ישראלית יהודית, גבר מעודן בחברה מצ'ואיסיטית – אבל אין הוא דובר בשמן או מטפל בהן. היצירה שלו נעשית מן השיתוק, הגופני והתודעתי – מתחילה כשאין "מה לומר" או כשלא מצליחים לומר, מן הסירוב לדבר בלשון חברתית מוכרת, ומשם יוצאת לדרך החיפוש. היא תובעת לקיים את האמנות, כאתר שיוצר את משמעותו כנגד העולם, על מובניו הידועים משכבר, מקום שיש בו מחלוקת וסיכון, שלא נענה לטעם הטוב.

מעט עבודות ב"בעיות השעה" מצליחות לחולל אקטואליזציה של האמנות באופן זה. ודאי לא ציורים של צורות גיאומטריות בצבעים הרי-משמעות שכאילו נקשרים למציאות מקומית עכשווית, או עבודות מתומללות עד כלות, ברורות כל צורכן. אם אמנות מציעה "תנוחה", כפי שכותב דורון רבינא, אוצר התערוכה, הרי היא מעוצבת כאן מתוך חוסר נוחות: עם המציאות, הגוף, השפה, עם הפוליטיקה עצמה, וכן עם צורות פעולתה השגורות של האמנות ומה שנתפש כמטרתה ומשימתה.

כרם נאטור, *Nothing Personal*. "בעיות השעה". אוצר: דורון רבינא. מוזיאון תל אביב. עד

10.3.2018